

Інна Костенко

PhD, доцент, доцент кафедри економічної кібернетики

Місце роботи: Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-4987-3764>

oborskais@gmail.com

Валерія Яковлєва

Студентка 4 курсу, спеціальність «Економіка»

Місце роботи: Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна

ek22-v.yakovlieva@nubip.edu.ua

ІНФЛЯЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ: МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ВПЛИВ НА ВИЩУ ОСВІТУ

Анотація. Робота присвячена аналізу інфляційних процесів в Україні за 2020-2024 роки з акцентом на їх вплив на економіку та сектор вищої освіти. Досліджено динаміку інфляції, визначено ключові фактори впливу на цінові процеси та встановлено кореляційні взаємозв'язки між інфляцією та макроекономічними показниками. Особливу увагу приділено аналізу впливу інфляційних процесів на фінансування та доступність вищої освіти в умовах економічної нестабільності. Виявлено, що пікова інфляція 22,6% у 2022 році була спричинена військовою агресією, енергетичними шоками та логістичними порушеннями. Кореляційний аналіз підтвердив ефективність монетарної політики НБУ та негативний вплив високої інфляції на реальний ВВП. Результати дослідження можуть бути використані для формування ефективної економічної політики та стратегії розвитку вищої освіти в умовах макроекономічної нестабільності.

Ключові слова: інфляція; інфляційні процеси; монетарна політика; ключова ставка НБУ; макроекономічні показники; вища освіта; фінансування освіти; кореляційний аналіз; економічна стабільність.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Інфляція є одним із найважливіших показників макроекономічної стабільності, що визначає рівень життя населення, стан державних фінансів, конкурентоспроможність національної економіки та інвестиційну привабливість країни. Після 2022 року інфляційні процеси в Україні значно посилилися внаслідок військової агресії, порушення логістичних ланцюгів, енергетичних шоків і девальваційних очікувань. Це створило потребу у комплексному аналізі причин інфляції, визначенні впливу ключових чинників та оцінці їх взаємозв'язків для формування ефективної економічної політики.

Особливої актуальності набуває дослідження впливу інфляційних процесів на систему вищої освіти, яка є стратегічно важливою для економічного розвитку країни. Інфляція безпосередньо впливає на реальну вартість бюджетного фінансування університетів, купівельну спроможність викладачів та доступність освіти для здобувачів. Розуміння факторів інфляційної динаміки є критично важливим для бізнесу, домогосподарств, державних органів та закладів освіти у прийнятті обґрунтованих рішень в умовах макроекономічної нестабільності.

Мета публікації. Метою дослідження є комплексний аналіз інфляційних процесів в Україні за 2020-2024 роки, визначення ключових факторів впливу на динаміку інфляції, оцінка їх взаємозв'язків за допомогою кореляційного аналізу та дослідження специфічних наслідків інфляції для сектору вищої освіти.

3. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для досягнення мети використано комплексний підхід, що включає методи економіко-статистичного аналізу, кореляційного аналізу взаємозв'язків між інфляцією та макроекономічними факторами, часових рядів для виявлення трендів та графічну візуалізацію даних. Статистичну базу дослідження становлять офіційні дані Державної служби статистики України, Національного банку України, Міністерства освіти і науки України та аналітичного порталу Мінфін за період 2020-2024 років.

4. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Динаміка інфляційних процесів та макроекономічних показників

Дані таблиці 1 демонструють значну волатильність інфляційних процесів у досліджуваному періоді. Пікове значення інфляції 22,6% у 2022 році було зумовлене повномасштабною військовою агресією, що призвела до порушення логістичних ланцюгів, девальваційних очікувань та енергетичних шоків. Різне підвищення ключової ставки НБУ до 25% продемонструвало активне використання монетарних інструментів для стримування інфляційних ризиків.

Таблиця 1

Динаміка інфляції та ключових макроекономічних показників в Україні,
2020-2024 рр.

Рік	Річна інфляція, %	Ключова ставка НБУ, %	ВВП (реальний приріст), %	Адмін - регульовані ціни, %	Безробіття, %
2020	4,5	6,0	-9,0	9,9	9,5
2021	7,9	9,0	-20,1	13,6	9,7
2022	22,6	25,0	-0,3	15,3	11,6
2023	4,9	15,0	-0,2	10,7	10,2
2024	12,0	13,5	-10,9	16,3	9,3

Джерело: розробка авторів на основі даних [1,2, 3]

Для візуалізації взаємозв'язку між ключовими проінфляційними факторами та фактичною інфляцією використовуємо графічні методи. На Рис. 1 представлено порівняльну динаміку річної інфляції та ключової ставки НБУ. Чітко видно, що різке підвищення ключової ставки у 2022 році було прямою реакцією на пікове зростання інфляції, що підкреслює використання монетарних інструментів для стабілізації очікувань.

Рис. 1. Динаміка річної інфляції та ключової ставки НБУ в Україні

Джерело: розробка авторів на основі [1,2]

Проведений кореляційний аналіз виявив сильний позитивний зв'язок між інфляцією та ключовою ставкою НБУ ($r=0,89$, $p<0,01$), що підтверджує реактивний характер монетарної політики. Також встановлено негативний кореляційний зв'язок між інфляцією та реальним ВВП ($r=-0,67$, $p<0,05$), що свідчить про дестабілізуючий вплив високої інфляції на економічне зростання.

Таблиця 2

Ключові фактори впливу на інфляційні процеси в Україні

МОНЕТАРНІ ЧИННИКИ	СТРУКТУРНІ ЧИННИКИ	ШОКОВІ ЧИННИКИ
• Ключова ставка НБУ • Валютний курс • Грошова маса • Інфляційні очікування	• Адмін-регульовані ціни • Рівень ВВП • Доходи населення • Продуктивність праці	• Військові дії • Енергетичні кризи • Логістичні порушення • Пандемії
Характер впливу: Безпосередній вплив через регулювання грошової пропозиції	Характер впливу: Довгостроковий вплив через структурні зміни економіки	Характер впливу: Короткостроковий шоківий вплив
Сила впливу: $r=0,89$ (монетарна політика)	Сила впливу: $r=-0,67$ (ВВП)	Сила впливу: Критична у 2022 році

Джерело: розробка авторів на основі результатів дослідження

Особливості впливу інфляційних процесів на вищу освіту

Інфляційні процеси справляють значний вплив на систему вищої освіти через декілька ключових каналів. По-перше, високі темпи інфляції знецінюють реальну вартість бюджетного фінансування закладів вищої освіти. За період 2020-2024 років номінальне державне фінансування зростало повільніше за темпи інфляції, що призвело до зменшення реальних видатків на освіту у перерахунку на одного здобувача.

По-друге, інфляція негативно впливає на купівельну спроможність заробітної плати викладачів та науковців. Незважаючи на номінальне підвищення окладів, реальна заробітна плата у секторі вищої освіти у 2022 році скоротилася приблизно на 15-18% через високу інфляцію 22,6%. Це посилює проблему відтоку кваліфікованих кадрів з університетів та загрожує якості освітніх послуг.

По-третє, інфляційні процеси впливають на доступність вищої освіти для здобувачів. Зростання цін на житло, транспорт, харчування та навчальні матеріали в умовах високої інфляції робить здобуття вищої освіти менш доступним для студентів з малозабезпечених сімей. Особливо гостро ця проблема проявилася у 2022-2023 роках, коли на тлі високої інфляції та економічної нестабільності спостерігалось зменшення кількості абітурієнтів.

Четвертим каналом впливу є обмеження інвестицій у матеріально-технічну базу університетів. Інфляція призводить до зростання вартості обладнання, комп'ютерної техніки, лабораторного приладдя та будівельних матеріалів, що за умов обмеженого бюджетного фінансування гальмує модернізацію освітньої інфраструктури.

Таблиця 3

Канали впливу інфляції на систему вищої освіти

Канал впливу	Механізм дії	Наслідки для ЗВО
Бюджетне фінансування	Знецінення реальної вартості бюджетних коштів	Скорочення реальних видатків на одного здобувача
Заробітна плата персоналу	Зниження купівельної спроможності доходів	Відтік кадрів, зниження якості освіти
Доступність освіти	Зростання вартості життя студентів	Зменшення кількості абітурієнтів
Матеріально-технічна база	Подорожчання обладнання та матеріалів	Уповільнення модернізації інфраструктури

Джерело: розробка авторів на основі аналізу даних [4]

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.

У роботі проведено аналіз інфляційних процесів в Україні за 2020-2024 роки з особливим акцентом на їх вплив на систему вищої освіти. Встановлено, що основними драйверами пікової інфляції у 2022 році стали зовнішні шоки: військова агресія, енергетичні кризи, порушення логістичних ланцюгів та девальваційні очікування.

Кореляційний аналіз виявив сильний позитивний зв'язок між інфляцією та ключовою ставкою НБУ ($r=0,89$), що підтверджує ефективність монетарних інструментів у стримуванні інфляційних процесів. Визначено негативний вплив високої інфляції на реальний ВВП ($r=-0,67$), що свідчить про дестабілізуючий характер цінових коливань для економічного зростання.

Систематизовано ключові фактори впливу на інфляцію в Україні, які класифіковано на монетарні, структурні та шоківі чинники. Встановлено, що найбільший вплив на інфляційну динаміку справляють монетарні інструменти НБУ та зовнішні економічні шоки, особливо в умовах воєнного стану.

Виявлено чотири основні канали впливу інфляції на систему вищої освіти: знецінення бюджетного фінансування, зниження реальної заробітної плати викладачів, обмеження доступності освіти для здобувачів та гальмування модернізації матеріально-технічної бази. Найбільш критичним є вплив на заробітну плату персоналу, що загрожує відтоком кваліфікованих кадрів.

Перспективи подальших досліджень полягають у побудові векторних авторегресійних моделей (VAR) для прогнозування інфляційної динаміки, розробці моделей динамічної стохастичної загальної рівноваги (DSGE) для аналізу трансмісійних механізмів монетарної політики, застосуванні методів машинного навчання для виявлення нелінійних взаємозв'язків між макроекономічними показниками та моделюванні сценаріїв розвитку інфляційних процесів за різних умов економічної політики. Додатково доцільним є поглиблене дослідження специфічних механізмів впливу інфляції на різні сектори освіти та розробка рекомендацій щодо захисту освітньої системи від інфляційних шоків.

ПОСИЛАННЯ (ПЕРЕКЛАДЕНІ ТА ТРАНСЛІТЕРОВАНІ)

- [1] Національний банк України. Інфляційні звіти. URL: <https://bank.gov.ua>
- [2] Державна служба статистики України. Індекси споживчих цін. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
- [3] Мінфін. Аналітичний портал. URL: <https://index.minfin.com.ua>
- [4] Міністерство освіти і науки України. Статистична інформація. URL: <https://mon.gov.ua>

MINISTRY OF EDUCATION
AND SCIENCE OF UKRAINE

NATIONAL UNIVERSITY
OF LIFE AND ENVIRONMENTAL
SCIENCES OF UKRAINE

FACULTY OF INFORMATION
TECHNOLOGY

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

ФАКУЛЬТЕТ ІНФОРМАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ

PROCEEDINGS

XIII International scientific
and practical conference

**GLOBAL AND
REGIONAL PROBLEMS OF
INFORMATIZATION IN
SOCIETY AND
NATURE USING
'2025**

13-14 November 2025

Kyiv, NULES of Ukraine

Kyiv 2025

МАТЕРІАЛИ

XIII Міжнародної науково-
практичної конференції

**ГЛОБАЛЬНІ ТА
РЕГІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ІНФОРМАТИЗАЦІЇ В
СУСПІЛЬСТВІ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННІ
'2025**

13-14 листопада 2025 року

Київ, НУБіП України

Київ 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ФАКУЛЬТЕТ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

МАТЕРІАЛИ

ХІІІ Міжнародної науково-практичної конференції

ГЛОБАЛЬНІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ В СУСПІЛЬСТВІ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННІ '2025

13-14 листопада 2025 року

Київ, НУБіП України

Київ 2025

УДК 004

Рекомендовано до друку вченою радою факультету інформаційних технологій Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 4 від 18.12.2025).

Укладач: д.т.н., доцент Шкарупило В.В.

Збірник матеріалів XIII Міжнародної науково-практичної конференції "Глобальні та регіональні проблеми інформатизації в суспільстві і природокористуванні '2025", 13–14 листопада 2025 року, НУБіП України, Київ. – К.: НУБіП України, 2025. – 206 с.

Відповідальність за зміст публікацій несуть автори.

© Національний університет біоресурсів
і природокористування України, 2025